

WILLIAM VAN TIL

A Duna átfolyik a fasizmuson

Kilencszáz mérföld egy összehajtható csónakban¹
(részletek)

Bevezetés

A fordítók nagyszülei 1938-ban vidáman szeltek szeretett Dunájuk habjait, és valószínűleg nem is vettek tudomást egy eléjük kerülő, törekeny kajáról, amelynek Duck – vagyis Kacska – volt a neve. Elől William Van Til tanár ült, aki holland ősöknek már az USA-ban született gyermeke volt, mögötte pedig ifjú neje, az eredetileg cseh származású, de szintén amerikai állampolgár, Bee Blacha. Ulmban tették a folyóra a csónakot, és Belgrádig eveztek le. Ez a mintegy 1500 km-nyi megtett út sport- és turisztikai tetteként sem akármilyen, de a könyvritkaságot olvasni tudó, privilegizált helyzetbe került fordító csapat világosan kiolvasta az útról készült könyvből, hogy a szerzőt – nagyrészt W. V. T.-t – az érdekelte elsősorban, hogyan élnek az emberek a Duna által összekötött, és a fasizmus által erősen érintett országokban. Egyik fejezetében egyenesen megszólítja Hitlert, és itt világossá válik, hogy ez a könyv a maga módján válasz Hitler fasiszta propagandakönyvére. Ez William és Bee könyve és békés harca a fasizmus ellen. Szerencsére egy mai könyv címe csak az lehetne, hogy „A Duna átfolyik a demokrácián”, de a veszély nem múlt el véglegesen. Az újranyomás azt a célt is szolgálja, hogy soha többé ne forduljon elő még egyszer!

A magyar szakaszról szóló, néhány fejezet részleteinek megjelentetése az ESÉLY nagylelkű hozzájárulása egy ritka évfordulóhoz. Bee 2011. augusztus 23-án tölti be 100. születésnapját. Sajnos a Kapitány nem érhetette meg, hogy dokumentum értékű írásuk magyar vonatkozásainak legalább egy részlete hozzáférhetővé váljon a magyar olvasóközönség számára. Reméljük ugyanakkor, hogy nagy örömet szerzünk ezzel a fordítással a népes Van Til családnak, és természetesen elsősorban BEE-nek.

(A fordítók)

XX. FEJEZET

AZ ARISZTOKRÁCIA ÉDES FÖLDJE

Jó utat! – kiáltott a galléros diplomata. Evezős csónakján, amelyben a legénység volt a háreme, követett minket a reggeli fényben. A kormányos elfordította a lapátot, a szépségek az evezőknek feszültek, és elindultak a folyásirány ellen, hazafelé, Komáromba. A diplomata vigasztalhatatlanul integett.

¹ William Van Til: *The Danube Flows Through Fascism. Nine hundred miles in a fold-boat*, Charles Scribner's Sons, New York – London 1938.

DOKUMENTUM

A Duna mocsarai falvakra és az ipari civilizáció jeleire változtak. Ismerős, zömök tartályok harsány feliratokkal sorakoztak a parton. Hősiesen, de esélytelenül próbálták hirdetni a VACUUM olajcéget Magyarországon, ahol az emberek csak olyan szavakat olvashattak a környéken, mint Pörjépuszta és Füzitőpuszta; falvak, amelyek másfél kilométerre feküdtek egymástól.

A Shell Olaj a megszokott sárga helyett egy pirosra festett Shell emblémával háborította fel érzékenységenket. Egy cementgyár fehérre meszelt kéménye, mint egy fehérre festett bohóc állt, zöldellő dombok előtt. Egy fényes, büszke, új vontató húzott el mellettünk, kelet felől, búzával, a kenyérhiányos Németországba, ahol a háziasszonyoknak egy zsák fekete lisztet kellett venni minden zsák fehér mellé. A messzeségben, folyásirányban, halványan a hegyek első magaslatai látszóttak.

Előttünk fehér foltok villogtak a hegyek kék karéjában. Lehetnek falvak, vagy alacsonyan lebegő felhők, vagy templom és erőd Esztergomnál, de semmi nem volt hasonlítható a horizont tökéletes szépségéhez. A foltok idővel letisztultak csillogó, fáktól leborotvált mészkő hegytetővé, egy tartózkodóan egyedülálló sziklává, ami a szent, hóborította Fujiyama-hegy kis másaként állt ki a lapos végtelenségből.

Egy nap máris elszaladt.

Esztergom, Magyarország lelki fővárosa elkíséri a kajakost a város szívébe egy árnyékos, védett, békés mellékágon. Jó pár órát eveztünk a tűző napon, és a borunk megköszönte a szigeti fák hirtelen árnyékát. A délutáni fény csillogása, amit a fák lombja szűrt át, annyira elkápráztatott, hogy az emberek üdvözlése – „halló!” – szinte testnélküli hangként érkezett hozzánk, pedig csupán 15 méter távolságra voltak tőlünk a magas szigeten. A hosszú, lassú kanyar után, de még mielőtt hajónk a simogató, csendes vízre érkezett volna, a nap elbújt a hegy mögött. A magas gránit katedrális, amelynek kupoláját korinthoszi oszlopok tartják, az emberek és fák sziluettje mögött állt. És akárcsak egy színész, akit többszörösen kitapsolnak a függöny elé, a Bazilika is eltűnt a zöld függöny mögül, de eltűnt minden új, sűrű bozót mögött. Csónakházunk a kb. 6 méter széles folyóág hídja lábánál volt. Fákkel árnyékolt Hotel, stranddal és tiszta kék vízű uszodával, és a teniszmérkőzés nézőinek tapssal kísért ritmusa jelezte, hogy kiértünk a vadonból, és úton vagyunk a Duna Királynője felé. Az ősi mocsárból három nap alatt érkezünk a luxus civilizációba. A kulturális esemény a harmadik napon 6 órakor érte el a csúcspontját, amikor a strandon, napozás után egy szolid, túlfeszített arcú asszony hangosan veszekedett a férjével a hotel kertjében. Palackozott kadarka és hárslevelű társaságában köszöntöttük egymást, a cseh „Nekod jde” szavakkal. A galléros tanító tanított meg minket erre a humoros köszöntésre, ami azt jelenti, hogy „valaki jön”. Figyelmeztet, hogy gyorsan fejezzük be a bort, különben meg kell osztani.

Esztergom egy kisváros, ahol Szent István, a magyarok szent királya született, megkereszteltetett, majd megkoronáztatott, majdnem 1000 évvel ezelőtt. Ma divatos fürdő- és istentiszteleti hely, ahol a látogató arisztokrácia kombinálhatja az élvezeteket a vallásossággal. Feltűnően látogatják a kegyhelyeket, kifejezetten nem önsanyargató módon, mert a magyar nemesség mindig vezető helyet foglalt el Közép-Európa feudális frivolitásában. Például a pazar Esterházyak egyike egy Tiziano-képpel bélelte ki a köpenyét, egy másika pedig francia felfedező útja után két év alatt egy magyar Versailles-t alakított ki egy mocsárból. A család egy harmadik tagja magyar nemzeti

viseletét több ezer dollárt érő gyémánttal, rubinttal, smaragddal díszítette. Egy további családtag pedig, VII. Edward király szórakoztatására, egy egész budapesti cigányzenekart vitt Európán át Angliába, különvonaton.

A magyar feudalizmus teljes ostobasága van kiállítva az Esztergomi Bazilika múzeumában. Egy terem, telezsúfolva egy 100 drágakővel díszített kehellyel, tucatnyi arany miseruhával, gyöngyökkel átszőtt kereszttekkel, sok-sok ametisztel, opállal, rubinttal, smaragddal és egyéb drágakövekkel díszített szentségtartóval. Minden ékszer a szegény Jézust dicsőíti, de minden ékszer a szegénység veritékének összegyűjtött cseppje. Ha a kommunisták újra hatalomra kerülnének, és szükségük lenne egy kitűnő propagandára, csak ki kell tenniük egy táblát erre a különleges teremre, ahol különlegesen mesés, de terméketlen vagyon van kiállítva. „Lám, ezért volt forradalom Magyarországon, 1919-ben.” A forradalom négy hónapig tartott, Kun Béla vezetésével, aki a Duna-parti Palota Hotelben székel. Ha további magyarázat egyáltalán szükséges, egy tábla mutatja, hogy 1936-ban Magyarország megművelhető területeinek egyharmada 980 személy kezében volt, míg 1 130 000 földműves teljesen nincstelen volt.

A múzeum jelképezi a nemzet erős vallásosságát. Itt van St. Bonifác mártír eredeti koponyája, és természetesen az Igazi Kereszt egy darabja, a középkor csalhatatlan aranytéglája. A középkori Európa minden csalója, aki talált egy használt fogpiszkálót, eladásra kínálta és állította, hogy ez az Igazi Kereszt része. A múzeum rendezője tiszteletteljesen állított ki egy fogantyúján Jézus fejével díszített kardot. A tulajdonos jól érezhette magát attól, hogy maga az Isten büntet, amikor a kovácsolt acél átvágta az ellenség nyakát.

Miután elhagytuk a kellemes oldalágat, a torkolatnál elterülő erdőt és a kimagasló Bazilikát, egy kis sziget mellett evezünk el. Itt megszűnt Csehszlovákia, ami néhány ember szeszélyéből a bal oldalunkon mindeddig kitartott.

Minden jót, Csehszlovákia, ahol az emberek nem azt mondják, hogy „Hogy tetszik neked a mi országunk?”, hanem hogy „Hogy tetszik a mi Köztársaságunk?”. Ahol a demokrácia jól működik, annak ellenére, hogy a német fasizmus, az osztrák katolikus fasizmus, a magyar, lengyel, román részleges diktatúra veszi körbe. Búcsúzunk a cseh paraszttól, aki tudja, hogy saját birtoka lesz a csatamező az utált náci és kommunista rendszer között. Búcsú Tőled Csehszlovákia, az Osztrák-Magyar Birodalomtól örökölt fejfájásoddal, a németek „Heil!” kiáltásaival, a morgoló magyarokkal, kiképzetlen szlovákokkal, a kommunista ruténekkal, nem beszélve a kemény nacionalista csehekről, akik abban bíznak, hogy Masaryk és Wilson lázalmát folyamatos, stabil állammá tudják alakítani.

Üdvözlünk Magyarországot, a Duna mindkét partján. Üdvözet, magyar vámosok. Vajon mi jár az eszetekben?

XXI. FEJEZET

A MAGYAR NÉP

(...)

A pesti táborozók, akikkel véletlenül egy helyen sátoroztunk, legjobban a robbanékonyabb egyetemi dalokat kedvelték, pl. Ohio állam „Harcolj a csa-

DOKUMENTUM

patért” c. dalát, de követelték az „Indián szerelmi dal” ismétlését is. Azután, hogy egy egész, ágakkal megrakott tutajt engedtünk el a vízen, a sátrak elsötétedtek. Mindnyájan elkísértek a fogadóba, ahol olyan komolyan ráztunk kezét mindenkivel, mintha soha többé nem találkoznánk.

Pedig másnap reggel öt evezős csónak, valamint a Kacska, emberi karok által összefogva sodródott a hegyfoknál, és elhagyta azt a pontot, ahol tegnap megbarátkoztunk. Beszélgettünk és énekeltünk. „Budapest páratlan” – vélte az egyik patrióta. Amihez a másik hozzátette, hogy a Parlament szép, és hogy az épületét meg kell majd nézni.

– Igen – szólalt meg Bea, a faszizmus bizalmatlan és szkeptikusan kemény kutatója. – És most mire használják?

A kérdést nagyon nehéz volt megértenie az eltérő nyelvű társaságnak. Berci, az angolul beszélő áruházi eladó fönn is akadt rajta.

– A Parlament gyönyörű épület – mondta erre valaki.

– A belépődíjról beszélsz? Az 30 fillér. A legtermészetesebb, hogy oda mész – tették hozzá mások.

– Nagyon régi épület.

– A folyó partján áll. Mindenki számára szem előtt van.

Nem, mi nem így értettük.

– Mi történt az épületben?

– A múltban sok híres ülés volt ott – mondták megint, mások. – Az épület maga a történelem.

– De ma is használják? – kérdezte valaki.

– Igen, és ahogy mondják, sok látogató megy oda, és a belepő is nagyon olcsó.

Bea más úton próbálkozott.

– Van választás Magyarországon? Lehet-e választani a vezetőket, akik irányítják az országot? – kérdezte, hangsúlyosan.

– Választani? – ismételte meg a szót Pepi, aki az első tolmácsunk volt. – Nem ismerem a szót – tette hozzá iróniával. – Választás?

– Choisir! – fordította le azután franciára, ami felvilágosította a tömeget. – Igen, választunk, de érdekes módon. Azokat az embereket választjuk, akiket a diktátor Horthy kormányzó már kijelölt, és csendőrök biztosítják, hogy ne hibázzunk. A mi választásunk egy vicc, hiszen az országban diktatúra van.

Pepi mondatai nyomán heves vita tört ki, mert akik értettek franciául, lefordították a többi hajónak is. Vagy ötperces szócsatát vívtunk. Ugyanis csak Pepi gondolta úgy, hogy diktatúra van, és hogy a választás ellenőrzött. Berci, a hetyke legény egyértelműen a tábor baloldalához tartozott.

– Ezt jól meg kell érteni – mondta Berci, komolyan. – A nagy baj a háború utáni rossz egyezmény, Trianonban. Akkor kommunizmus volt a háború után, és az átlagemberek tömegei esztelen dolgokat követeltek. Horthy kormányzó szükségesnek tartotta a kemény uralkodását mindaddig, amíg nincs rend, és a király visszaérhet. De a Szövetségesek nem engedélyezték a király visszatérését, így a kormányzónak tovább kell uralkodnia.

– A magyarok szeretnék visszakapni a királyt?

– Igen, ez így van, de a Szövetségesek a királyunk visszatérését nem engedélyezik.

Nem is beszélve Horthy kormányzóról – gondolta a cinikus amerikai, aki emlékezett arra, hogy 1921-ben az admirális kétszer zavarta ki az országból Károly királyt, amikor a Habsburg megpróbálta a trónját visszaszerezni.

– Igen, ez az az egyezmény. Egy napon harcolni fogunk Csehszlovákiával emiatt.

– Akartok?

Az ötletet tömegesen elvetették.

– Ugyan! – mondja Pepi. – Fognak harcolni. Az lesz, amit a diktátor mond.

Körülnézett, hogy jön-e még ellenvélemény valahonnan.

A beszélgetés, amely például egy csoport érzékenyebb, nagyobb politikai érdeklődésű német sportolóval akár Pestig is eltartott volna, most hervadozott, és az igazi érdeklődés hiányában elhalt. A Magyar Pusztta gyermeke inkább énekelt és az egeket ostromolta a nevetésével, a szabadság utolsó napján.

Utunk kisebb vad hegyek között kanyargott, ahol csak az erre képes ember élhet meg, ha tud. Ezek nem Wachau szép dombocskái, vagy operett-díszletek a nemzeti ruházatot viselő kirándulóknak, akik jódliznak a völgyön át. Ez olyan kemény táj, amelynek nem része a látványosság, de szinte felszólítja az embert, hogy még a hegyoldalból is képes legyen valami életet elővarázsolni.

Barátaink még nálunk is lustábbak; az evező számukra csak arra jó, hogy rátámaszkodjanak, amíg hallgatják a csónakban lévő lemezjátszót. Két óra alatt csak négy mérföldet tettünk meg, így Budapest látszólag még egy napra volt. Amerikai lemezeket játszottak, a húszas évekből.

Alaposan meglepődtek, amikor kiderült, hogy volt ezek között olyan, amit mi nem ismertünk.

Észre sem vettük, hogy a folyó egyszer csak új irányba, délnek fordult. Ahhoz, hogy megint kelet felé forduljon, újabb 215 mérföldet kell megtennie. Amikor Amerikában tanulmányoztuk a térképet, romantikusan azt képzeljük, hogy tulajdonképpen majdnem észrevehetetlen a jobb kanyarról, hogy felső pillanat lesz.

Vácnál szomorú, szürke épületeket hagytunk el, a Magyar Sing Singet, majd megebédeltünk egy pavilonban, aminek Heteygi Pokol volt a neve. Bee meglátott egy vontató hajót, amelyen az utolsó uszályról egy sor evezős lógott le zsinórban. – Én is fel akarok kapaszkodni! – mondta nekik.

– Természetesen – így a lovagias magyarok.

Akárcsak azok a hajléktalanok, akik a tehervonatokra szoktak felugrani, bemértük a következő vontatóhajó gyorsaságát. A magyarok ellenségének a tulajdona, ami Pozsonyból indult el. Gödhöz közel, párhuzamosan az utolsó uszályal, elszánt lapátolások után megpróbáltunk néhány hosszú, mély, erőteljes húzással megkapaszkodni, de elvettük, legalább egy méterrel. Bízattak minket, de mi fáradtan feladtuk. Pár perc múlva egy motoros csónak ért hozzánk, és a kormányos felkínálta, hogy az uszályhoz vontat. Kapaszkodtunk az oldalába, de a felcsapódó víz miatt elengedtük, és visszacsúsztunk a folyó sodrásába. Beletörődünk, hogy a vontató a táborozókkal együtt, akik kellemeesen beszélgettek a cseh legénységgel, egy óra múlva köddé váltak a látóhatáron.

Vasárnap este volt, és a világ minden hajója Pest felé igyekezett. Az arisztokrácia gyors versenyhajói barázdát vágtak a víz felszínén, amikor elhúztak mellettünk. A Duna tele volt több száz evezős csónakkal, 8-asokkal, 4-esekkel, 2-esekkel és 1-esekkel, s a csónakokban a csak férfiakból álló, vagy kevert legénység férfiasan erőlködött az evezéssel, de volt, aki újságot

DOKUMENTUM

olvasva lustálkodott. A kajakok ritkák, mert a lassú vizű folyóra jobbak a nehéz és merev csónakok, amelyben felfelé erősen bele kell húzni, de amelyeket lefelé az áramlat visz.

Mivel közelebb értünk a folyó fővárosához, a víz szerelmeseinek forgalma egyre zsúfoltabbá vált, az örök úton. Egy repülőgépről úgy nézhettünk ki, mint legyek a futószalagon. És persze mindegyik légy van annyira beképzelt, hogy azt hiszi: ez az ő saját ritmusa, pedig csak a szalag viszi előre, őt is.

Pozsonyban négy csónakklub van, Budapesten viszont rengeteg. Ezek közül a térkép alapján a Gaupp Danubiát választottuk, pedig mindegyik szívesen fogadott volna egy amerikai csónakot. Egyszer majd át kell adni egy jól összeállított koszorút Gaupp úrnak, vagy a tulajdonosnak, mert nagyon sokat dolgozott azért, hogy Budapest legcsúnyább vízpartján köthesse ki csónakját. Erőfeszítését jobb ügyre használhatta volna. A komoly keresgélést szemmel láthatólag akkor hagyta abba, amikor, mint Diogenész, talált egy kis rusztikus, erdős völgyet, ahol a víz kellőképp olajfoltos az olajszállítótól, és a mindenhol ott lévő finomító tornyok bűzlő gáza a parton is érezhető. A Gaupp Danubia egy kétemeletes Noé Bárkája, amely gyengéden himbálózott a mocsos környezetben, de egy olyan város legszélén, amely egyébként a világ leglátványosabb folyópartjával bír.

XXII. FEJEZET

A DUNA KIRÁLYNŐJE, BUDAPEST

– Én még reménykedem, hogy szép, de fogadni mernék, hogy borzasztó – szólalt meg Bee.

– Micsoda?

– Hát Budapest. Azért kételkedem, mert minden utazó tele van a dicséretével. Emlékszel Heidelbergre, tavaly? A festői diákélet és a letűnt világ Heidelbergje legalább olyan régi stílusú, mint Bronx. Figyeld, mit ír Clara E. Laughlin, a Szóval mész? című könyve igazán különleges című fejezetében, A romantikus Magyarországon: „Azok közül, akik Pesten jártak, sohasem talákoztam olyannal, aki ne teljes lírai ellágyulással számolt volna be róla. Miért? Nem hiszem, hogy bármelyikünk pontosan meg tudná mondani. Hát nem furcsa? Nem tudod elmondani, miért annyira jó ezen a helyen lenni, de mindenkit, akit kedvelsz, ide küldenél, és magad is vágysz vissza.”

– Igen, igazán furcsa – adta meg magát szelíden Bee.

– Menjünk ki, és nézzük meg!

– Hmm. De itt olyan jó. Csak ülni a hotelszobában, nagy puha székben, jobb, mint a csónak elején. Hallgatni az amerikai jazz magyar változatát a lenti járdaszéli vendéglőből. És van három csengő, ami nincs a Kacsán, és amivel jelezhetjük, ha szeretnénk valamit. Maradjunk csak itt és tanulmányozzuk a London Times személyi hirdetéseit! Tessék, itt is van egy:

„Vasárnap éjszaka Budapesten: romantika, Duna-parti tömeg, zene, vidámság, ifjú szerelem, pompa, megvilágított középkori rejtélyek, s mindez a látványból elővarázsolva” – adtam elő én.

– Hát, milyen jó, kényelmes szék – erősített meg Bee, álmosan.

– Jó, akkor menjünk holnap. De én a több száz tennivalóm között elmenék például egy fürdőbe, mint afféle reumas. Van egy, a Dunán, a Pest és

Buda közötti Szent Margit-szigeten. Aztán van egy a Gellért szálló mellett, amit egy keresztény szentről neveztek el – ő volt az, szegény, akit régi, nagyon humoros pogányok szöges hordóban gurítottak le a hegyről a Dunába. Különben is, mi az, hogy fürdőzni? Én vidéki srác vagyok.

Másnap több száz más emberrel együtt ültünk a nagy medencében, ahol a meleg víz gyengéden öblögette a nyakunkat.

– Szóval fürdőzni azt jelenti, hogy együtt ülünk egy nagy közös kádban – mondtam. — Lám-lám, milyen gyorsan tanulok. Látod, csak most értettem meg a görögök kényelemben élő osztályát. Mindig azt hittem, hogy ez az ő világnézetük, nem a meleg víz.

– Ott van egy nő, aki ebédel a medencében. Még az is nehezebbre esik, hogy az állat és nagyon nehéz szendvicsét a víz felett tartsa.

– Sajnálom, hogy nem hoztam be a cigarettámat, mert a hátunk mögötti polcra tehetném, és pőfékelhetnék, mint mindenki más.

– Ha lenne nálunk cigaretta, a hamutartóhoz közelebb kellene menni, ami legalább három méter, és az nagy távolság. Mindenben van valami jó, tudod?

– Jó lenne, ha itt lenne a Kacska. Körbevezethetnél, és mindenkit meglátogathatnánk, aki nem alszik.

– Mindjárt megint megindítják a műhullámot kinn, a nagymedencében, ugyanúgy, mint már két másik alkalommal.

– Nagyon kellemes – duruzsoltuk, amikor már a másnap is minden zavaró körülmény nélkül hagyott el minket.

Budapest igazán világos. Testünk áztatása délután a fürdőkhöz, cigányzene hallgatása éjjel, és egész reggel alvás. Ezt a „kemény” életritmust folytattuk volna a végtelenségig, ha barátaink, miután átkutatták Pest szállodáit, meg nem találtak volna minket hétfőn este azzal, hogy még ők szégyellték magukat. Az ő csónakházukban vártak 3 és 7 között, de a nagy tömegben elkerültük egymást. Mária, Berci felesége vasárnap egész éjjel idegeskedett, hogy mi történt az amerikai barátokkal ebben a majdnem egymilliós nagyvárosban.

A szállodai szoba megtelt bocsánatkérésekkel, egészen addig, míg Berci, Mária és Dodi elő nem adták terveiket. De még előtte a meglepetés!

Bee még a folyón megcsodálta a nagy vizeskancsót, amit Dodi (Edvin ikertestvére) tartott a csónakjában. A trió elővarázsolta az ajándékot, amely a kancsó másolata Mohácsról. Csak egy aprócska, szerencsére. Az eredeti kancsó kiszorított volna minket a kajából, és a súlya miatt egyébként is elsüllyedne a csónak.

– Láttuk-e már Budapestet éjjel? Nem? Átmentünk-e már a hidakon? – kérdezték a vendégeink.

– Csak azon a hídon, amit Eiffel épített a Margit-szigethez – válaszoltuk.

– Sétáltunk-e már a Korzón? Láttuk-e már az Andrássy sugárút varázslatos üzleteit?

Nagyon csodálkoztak és örültek, hogy személyesen kísérhetnek minket.

– Igaz, ami igaz – mondta Berci, gyalogolva a Mussolini tér felé –, még nem láthattátok a várost, mert a Parlament épületével voltatok elfoglalva, amely annyira érdekel Titeket.

– Ez tényleg így volt – válaszoltam, és ahelyett, hogy felelevenítettem volna a sokak számára érthetetlen, demokratikus témát, azt mondtam, hogy „mert nagyon, nagyon régi és érdekes”.

DOKUMENTUM

A kísérők már előre eltervezték, hogy Berci majd az angolt gyakorolja velem gyaloglás közben, míg Dodi és Mária megmutatja az üzleteket Beenek. Mária úgy értette meg magát, szavak nélkül, mint egy farkát csóváló, boldog kiskutya, barátsággal és szeretettel. „Huuu” – mondta, az ablakra mutatva, ahol egy rábámuló kínai porcelán szobrocska állt. „Aha” – így, amikor Bee egyetértett, „Hmm” – amikor valami nem tetszett neki. A beszélgetés így a jégkorszakot idéző, primitív formában folyt, ahogy Budapest legszebb sugárútján sétáltak, ahol még a windsori herceg is vásárolt szép ajándékokat a szerelmének.

– Menjünk a földalattival – ez Dodi volt, aki megpróbált szerfölött könnyednek mutatkozni.

Szerették volna, ha otthon érezzük magunkat, és ez sikerült is, mert nem zsúfoltak be, mint a szardíniát, egy napba, és nem volt mögöttünk hajcsár, aki ránk erőltetett volna egy tempót, mondván, hogy „gyerünk, gyerünk, a vonatnak menni kell. Indulás!”

Idővel, mint minden sétáló, elérkeztünk az öreg folyóhoz, amely Buda hegyeit és Pest lapos területét választotta ketté. Buda hegyéről Attila éhesen tekinthetett Lombardia termékeny területe felé és Pest lapos síkjára. A Duna Királynője újra győzött és elbájolt egy másik, új hódolót.

A hajósok, nacionalizmusukat és szellemi felfogásukat figyelmen kívül hagyva, megadják magukat Budapestnek, ugyanúgy, ahogyan a magyar főváros is tisztelettel szereti a folyót. Budapest szeretettel fogadja szívébe a Dunát, egy sor magas védőgát között. Ez a város ritka, majdhogynem unikum. Tőle eltérően, Manhattanból például hiányzik a szeretet: a lakosság szennyvízlefolyónak használja a folyót, ahol a város elitje a koszos vízi úton vitorlázik és a Sutton Place drága lakóházainak ablakaiból bámulja, ahogyan a csodálatos szennyvíz elfolyik a tenger felé. A bécsi tisztelet is valójában inkább félelem, mert a Duna néha durva, így csak egy keskeny, szelíd ág folyik a városon belül. Valószínű, hogy a Kék Duna keringő szerzője, a bécsi Johann Strauss is olyan közlőről nézhette a Dunát, mint egy New York-i ruhatisztító, aki a csódbemenése után a Swanee vagy a Wabash folyóról írt dalokat.

A korzó nagy szállodái áldásként hajolnak meg az ország fő ütőere előtt, amely nélkül Budapest gazdaságilag, kulturálisan és látványában is olyan lenne, mint Varsó vagy Bukarest. A kertvendéglőkben a cigányzenekarok a folyó felé fordulva énekelnek az ott étkező, gazdag külföldieknek, miközben az éttermen kívül Budapest őslakosai sétálnak vagy hallgatják a zenét, ingyen. A hidak látványos karcsúsággal ívelnek át a folyó felett, a kivilágított budai hegyekhez.

Hollywood akármelyik technikusa, vagy akármelyik színházi rendezője elmondhatja, hogy az igazságnak kevesebb az őszinte esélye Thomas Edison élete óta. Vannak csodálnivaló hazugságok, amelyeket a megvilágítás segít elő. Nem elég, hogy a föld alatt vagy késő éjszaka is olvashatják az emberek az írók és újságok torzításait; nem elég, hogy a halak, úszva a Broadway felett, hirdetik a Wrigley rágógumit; nem elég, hogy a rikító fények üzenik a tudatlanoknak, hogy a Listerin szájvíz vagy a Dale Carnegie-féle személyiségfejlesztési tanok segítenek növelni a népszerűséged, de az erős fények tündérországgá varázsolhatják a prózaiságot.

A budapesti folyóparton a fénysugár kiemeli és elszigeteli a pompázatot, és eltakarja a nem harmonizáló ellentétet. A budai Várhegyen a koronázó

templom tornya kimagaslik a patríciusok zöld házai és a darabos állami épületek közül. Alatta a Halászbástya tornyos fala krémszínű, faragott márvány, olyan, mint amit valószínűleg kismanók hoztak létre. Az elszíneződés és az évszakok kopása árnyékká válnak, és az erős fény épp annyira kegyes a falakhoz, mint a csökkentett fény egy koktélbárban az öregedő hölgyekhez. A hegytetőn, félig megvilágítva, a Habsburgok kastélya komornak tűnik, mert a kézművesek drámai hatásokra törekedtek, a királyságnak hódoló magyarok vágyait kifejezve. Mit nem tudna New York elérni – súgta a mi büszkeségünk –, ha kiiktatta volna a neonok és a Pepsodent fogkrémet hirdető lámpák zajos keverékét, és így már 50 mérföldről lehetne látni a Wall Street felhőkarcolóit, az Empire State Buildinget, a hidat, a városközpont felhőkarcolóit, a kórházakat és a templomokat!

Mi ötven átmentünk Budára, az angolok által épített Lánchídon, amelyet két oroszlan véd. Berci nagyon komolyan mesélte el, hogy a szobrász felajánlotta: öngyilkos lesz, ha az oroszlanok nem teljesen élethűek. A méltóságok és a művészek tökéletesnek nyilvánították, ám egy szegény cipész rámutatott, hogy az oroszlanoknak nincs nyelvük, így nem tökéletesek. Ezzel a szobrász halálát okozta, mert az, az ígéretéhez híven, levetette magát a hídról. Berci egész életén át mesélte ezt a történetet, de egyszer sem találta viccesnek.

Az a személyszállító hajó, amely tizenkét órával előbb hagyta el Bécset, és áthaladt a híd alatt, ugyanaz a turistahajó volt, ami a senkiföldjén az első szürke reggelen ment el mellettünk. A drótkötélpályás siklóval megspóroltuk a hegymászást. Az öreg városrész kihaltak tűnt, ellentétben az életteli Pesttel. Egy magányosan posztoló rendőr figyelt minket, ahogyan fecserészés közben átmentünk az üres téren, a volt Habsburg-, a mai Horthy-palota felé. A folyótól távoli, óriási fal üres, és nincs kivilágítva.

– Az admirálisunk csak kevés szobát használ – mondták a barátaink. – Ő nem biztatja az arisztokratákat.

Ennek az ellentmondásos monarchistának nem volt szüksége a nemes-ségre, „pénztelen nemesi ranggal”, mégis, ha egy király újra felemelkedne a trónra (soha nem beszélnek Otto von Habsburgról, név szerint), akkor az admirális nyugalomba vonulna, ahogyan szeretne. Micsoda nagy nap lenne az, Pesten! Elképzeltük, hogy nem volna-e nagyobb nap az, amikor Mária otthagyná gyűlölt munkáját, és a nagyon szerény bevétele elég lenne ahhoz, hogy csak anya és háziasszony legyen.

Vannak olyanok Magyarországon, akiknek egyáltalán nincs mivel gazdálkodniuk. A szegénység, mint egy sovány ember, akinek még hálóingre sem futja, az illatos arisztokrácia megszokott hálótársa. Akkor tapasztaltuk ezt meg, amikor láttuk, hogy az éhező zenekar vezetője hogyan kapkodta a boraválókat, és hogy csaknem elfelejtette megköszönni az adományozóknak. Vagy amikor az utcai takarítónő hajnalban surrant ki, amikor elmentünk egy utcán alvó ember mellett, vagy amikor bepillantottunk az Alföld kis kunyhóiba. Megdöbbenett minket, hogy a lakosság belenyugvással fogadná el a királyságot.

Magyarországszerte, Pesttől Mohácsig, mindenki, akivel találkoztunk, elfogadta az erősen rétegződött társadalmat, mint ami természetes és kívánatos, a királlyal mindenki feje fölött. Még budapesti barátaink sem az osztályrendszert támadták, hanem inkább az elszegényedett arisztokratákat. A kisemberek hódolattal beszéltek az admirálisról, büszkén mutattak rá a birodalom elmúlt nagyszerűségét sugalló emlékművekre, és Trianont okolták

DOKUMENTUM

a szegénységükért. Úgy az arisztokrácia, mint az értelmiség belátta, hogy vissza kell fogni a mértéktelenséget. Néhány Habsburg rossz, de mások kitűnő uralkodók voltak – mondták –, és ragaszkodtak ahhoz, hogy a rendszer egészséges. Ha talán Anglia mégis helyrehozná a Trianoni Egyezményt Magyarország számára...

Úgy tűnt nekünk, mintha magas helyeken Machiavelli eszközeit használnák, amelyek az elégedetlenséget, vagy az elégedetlenség valószínűségét „biztonságos” csatornába terelik be.

Magyarországi trükk arra tanítani a népet, hogy tiltakozzanak a zsidók, a kommunisták és Versailles ellen, így elfelejtik majd a korlátozó gazdasági rendszert és azt, hogy a nacionalizmus rosszindulatú, rákos betegség. Magyarországon, ha komolyan vennék, hogy lóverseny van, „Trianon” a győztes, mint az Ijesztő Farkas, versenyben a „Zsidók”-kal, és a „Keleti Fenyegetés”-sel, akik a második és a harmadik helyet foglalják el. „Trianon” nyert, mert a versenyt már előre meghatározták, de a tippadók szerint az „Arisztokrata Elv” és a „Földmonopólium” jobb helyre futott volna be, ha az uralkodó ezt a két lovat már az istállóban nem kábította volna el. Ezt a két nem nyertest feltűnően meg sem említették, sem a sajtóban, sem az állam jól kidolgozott propagandakiadványaiban.

Karonfogva mentünk a kihalt budai partról a tolongó emberekkel teli, új városrészebe, és áttestünk a búcsú ceremóniáján. Két estével később, amikor nem voltunk otthon, a négyek gyengéd figyelemmel hoztak egy kis szuvenír kést, és egy fényképet, amit Bandi készített.

– Elég a lustálkodásból! – mondtam keményen puritán lelkiismeretemnek, amikor felébredtem az előző éjszakai járkálás után. – Hagyd ki a fűrdőket és a cigányzenekarokat. Készítsd elő a jegyzetkönyvet. Kellene kicsit többet tudni Trianonról!

Nemzetközi Klubban és a Külügyminisztériumban a magyar barátságossággal találkoztam, és összeszedtem egy csomó, angol nyelvű propagandaanyagot.

A könyveket egy forgatható térkép fogta össze. Ha az egyik felé fordítottam, az 1000 éves Magyarország határait mutatta, a másik felén a háború által megcsonkított Magyarországot, és a részeket, amelyek átszálltak Csehszlovákiára, Ausztriára, Romániára és Jugoszláviára.

A kicsit fáradt és kicsit bizonytalan diplomata összefoglalta a nap beszélgetéseit: Történelmileg Magyarország Európa bástyafala a törökök és a Kelet ellen. A franciákkal mindig barátságban volt, de az utolsó világháború örültségei tönkretették ezt a jó egyetértést. Most van olyan, aki Németországgal szeretne barátkozni, a náci terjeszkedési ambíciója ellenére. Más a Kis Antant országaitól – Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia – vár területi engedélyeket, s így megbékítve visszatérne a francia szférába. A külügy embere azt mondta, fáradtan: „A diplomácia, tudod, kereskedelem; kicsit neked, kicsit nekem.” Úgy gondolta, hogy van még lehetőség a békés megoldásra, mert a háború a kereskedelem szempontjából túl sokba kerülne, úgy Angliának, mint Franciaországnak, ha nem veszik figyelembe a magyar problémát. Itt azonban elnézést kért, és távozott, mert a miniszter várta.

Ha Csehszlovákia visszaad magyar területeket, lehet, hogy a magyarok nem gyakorolnak nyomást délről, így koncentrálni tud Németországra, ami nyugatról és északról fenyegeti. De a nemzetközi diplomáciában semmi nem biztos. Ez az a zsarolási játék, amelybe Amerika botlott bele, 1917-ben; ez az

a sikamlós zűrzavar, amelybe a beavatkozás partizánjai és a „világ vezető előjárói” újból belevinnének, ha nem vagyunk körültekintően óvatosak.

XXIII. FEJEZET

AZ ELHAGYATOTT HOTEL

A Gázművek kéményei alatt fekszik a zöld bárka, Gaupp Danubia, amely elringatja a Kacsát, a mélység bölcsőjében. Nyersen ébresztettük, és feltettük a nyílt folyamra az evezővel, Budapest hídjai alatt.

A Parlament épülete mellett haladtunk el – egy súlyos kupola, a tempomcsúcok dzsungelében. Bee szkepticizmusa félig bizonyult jogosnak, ahogyan elnéztük Budapestet. A magyaroké egy olyan parlament, amely ülészik, és ülésezett, hét évvel a Magra Charta utáni időszakról, folyamatosan. A nemzeti politikák irányítása mégis határozottan az arisztokratáknál marad, attól függetlenül, hogy a kormányzati forma egy „jóindulatú fél-parlament és mérsékelt demokratikus rezsim” – legalábbis így írja le a The Manchester Guardian kelet-európai tudósítója, Fodor; vagy egy leplezetlen személyes, miniszterelnöki diktatúra, mint például Gróf Bethlené, amely a nagybirtokosok nagyobb dicsőségéért működik. 1919, az első világháború utáni fehérterror óta a magyar arisztokraták egy ideig nem tartották szükségesnek a teljes totalitárius fasizmus alkalmazását. Amely etatista, diktatorikus, a különféle csoportok elnyomásán alapul és egyetlen pártban hisz. Emellett a kapitalizmusban, a hierarchiában, a militarizmusban, a nacionalizmusban, az imperializmusban, és bármilyen eszközben bízik, amely a vágyott eredményre vezet, és amely szemben áll az individuummal, a demokráciával, a parlamentarizmussal, a liberalizmussal, a progresszivitással, a kommunizmussal, a pacifizmussal, a nemzetköziséggel, a szakszervezetekkel, az emberi jogokkal, a kisebbségi jogokkal és a toleranciával. Mindazonáltal, Gömbös miniszterelnök újra fasiszta politikát vezetett be, mielőtt a zaklatott 1936-os esztendőben meghalt. Egy kevésbé elvakult és valamivel liberálisabb arisztokrata legyőzte őt. Tekintet nélkül a hatalmon lévő rezsim hangsúlyára, az állam címzetes feje, a lobbanékony Horthy admirális, aki a magyar Hindenburg, pótolja a királyság ragyogását.

Hogy elkerüljük a kikötői forgalmat, közel maradtunk a budai hegyekhez, és megpróbáltuk a Kacsát nyugodtan tartani a felkavart vízen. Így élvezni és értékelni tudtuk Európa legcsodásabb városának panorámáját – az egyik magaslat a házak szegélye, sötét és tömör; a Halászbástya krémszínű, de már nem olvad össze a Nap fényével; a koronázási templom a háztetők fölé magasodik, elektromos drótok és más, modern akadályok látszanak; a tömör királyi palota nehézkesen emelkedik az alacsony pesti oldal, a Parlament, a luxusszállodák és a kereskedelmi városrész alacsony folyószéle fölé. Négy híd alatt haladtunk el. A Lánchíd egynegyed mérföld hosszú; azután az Erzsébet híd jön, amelyet az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó uralkodójának gyönyörű feleségéről neveztek el, majd a Ferenc József híd következik, ahol véget ér a turista Budapest és az ipari városrész kezdődik; és az új Horthy híd, ahol a munkások, eleven automaták, üdvözlő gesztussal lendítették felénk szerszámaikat, amíg alattuk, kissé bizonytalanul elsiklottunk.

DOKUMENTUM

Az órám azt mondta, hogy épp csak egy órába telt, míg áthajóztunk a Duna Királynőn.

Néha ide-oda tekeredtünk a hajóban, hogy lássuk, ahogyan a zord budai dombok egyre szelídebbé válnak, és hogy megfigyelhessük a „szalak” ragyogását, amelyeket „a hangtalan türelmes pók”, az ember felgombolyított és megszótt az elméjéből, és rávetette a földre a víz árján keresztül. Budafok után, a templomtornyok, lövegtornyok és mohamedán minaretek sziluettjével kifestített, esti magyar éggel szemben, a füves puszták síkja végtelenül terült szét, ami a Dunától, a fasizmus bölcsőjétől a kommunista Oroszország Ukrajnája felé vezetett minket.

Az égbolt misztikusan szürkévé vált és az éjszaka gyorsan beköszöntött. Ez volt az első éjszakánk Budapesten kívül. Túl gyorsan jöttünk, nem voltunk még készek rá. Az árnyékok egyre nőttek mögöttünk; az egyetlen fény jobbra tőlünk, egy parázs.

Már nem volt térképünk, mivel az egyhangú folyótérképek véget értek a hajósok Mekkájánál. Túl kevés ember utazott a magyar alföldön ahhoz, hogy a kiadóknak megérje egy külön térképet készíteni róla. Csak egy jórészt alkalmatlan német leírásunk volt, amely útmutatóul szolgált, kézírásos és másolt szöveg, s ez az alkalmi térkép azt mutatta, hogy Nagytétényben egy kocsmá, egy kerek vár, híres vörösbőr és jó ivóvíz található, valamint hogy ez négy mérföldre fekszik Budafok alatt, az 1631-es kilométernél. Vajon büszkélkedik a város egy itt nem említett fogadóval is? Megérintett minket a közlő szürkéség. Nagytétény nem a folyóparton tűnt fel; árnyékban láttuk egy vagy két mérföldre, bent a szárazföldön. A kalauz önelégülten kikötőhelyet javasolt, és nem említett több várost, egymérföldes körzetben. Nem láttunk embereket, és tehetetlenül ámultunk, hogy vajon egy másik Lakatlan Szigetre tévedtünk-e, és a fák tetején lesz-e az éjszakai szunyókálásunk. Hat órákor kikötöttünk egy magas parton, és egy ott lakót faggattunk, mint egy szivar-boltot egy indián.

– Van itt egy vendégház? – kérdeztük kíváncsian.

– Biztosan – válaszolta méltósággal. – Kövessenek.

Belső hallelujázással követtem őt egy fogadóba, ahol a nemzet ifjúsága egy kőpadlóról kiabálta: „Ő egy latin, Manhattanból, aki későn érte el Magyarországot.” A tulajdonos jobban ismerte a saját forrásait, mint a vendég a saját likőrívási kapacitását. – Nincsenek hálószobák, ez csak egy kocsmá – mentegetőzött.

– Maradjanak mindenképp, és táncoljanak – hívogatott a barátságos ember, akivel a parton találkoztam. – Néhány órán belül elevezhetnek az egyik óriási, több száz szobás szállodába, ami csak itt van, a sarkon túl.

Máris rohantam vissza a csónakhoz. Az „um die Ecke” (a sarkon túl) kifejezés dunai megfelelője a spanyol „mañana”, azaz reggel. Minél délkeletre folyik a Duna, annál inkább úgy tűnik, hogy a sarok (kanyar) jön.

A kemencepiros Nap forgácsként csipett az ég mindenütt jelenlévő, unalmas acélján keresztül. A vadászat folytatódott a következő mérföldön keresztül is – halászok a hálójuk fölé hajoltak, javították azokat a parton, a homályban. Vendégház? Nincs, de nagyszerű szállodák vannak, lejjebb. Elhagytunk egy lehorgonyozott cseh bárkát. A kapitány és az első tiszt felséges méltósággal nézelődött, míg a matrózok izzadtak az indulási munkálattal. – Jak se más – szolt nekik Bee –, vannak szállodák itt lejjebb?

Mindkét hajós megrökönyödött a cseh szavak hallatán, a magyar föld szívében.

– Nincsenek. Mindet elhagyták. Ne menjenek tovább, ez a fehér épület az egyetlen hotel a környéken. Siessenek, vihar jön!

Vidám megjegyzés. Igyekezünk, és a fehér épületről kiderült, hogy egy étterem. – Egy óriási hotel van előttünk – mondták az étkezők. Az óriási, nagyszerű hotel, úgy tűnik, egy legenda a régióban. Nem álltunk meg, hogy ismét beszéljünk a folyami hajósokkal.

Most egy megszurkült Dunát láttunk, sötét partok között, kék-szürke mennyek alatt. A fűzfák kísértetiesen táncoltak az augusztusi őszi szélben, s ez hajtott minket folyásirányba. Fény és meleg keveredett a Nappal a horizont alatt. Még egy mér föld – valamilyen fény csillogott meghatározhatatlan távolságban a szárazföldön.

– Mindegy, hogy fogadnak-e vendégeket vagy sem, ez lesz a mi szállodánk ma este – határozta el Bee. – Nem mehetünk tovább. Siess vissza; nem szeretek egyedül lenni itt, ezektől a fűzfáktól kiráz a hideg.

Botorkáltam a fények felé egy kerékvágásos földúton, amíg Bee a partra húzta a hajót és kerekre tette, az elszállíthatóság érdekében. Egy magas betonfal futott mellettem a szárazföldön a folyótól, faragott kő disznók ültek a díszítő oszlopokon, a bejárat mindkét oldalán. A falakon belül egy fél tucat épület volt, homályosan duzzadva az éjszakában; a fény, amit a folyóról láttunk, az egyikből jött. Nyilvánvaló, hogy ez az épületegyüttes egyfajta önfenntartó kolónia, börtön vagy menhely, vagy valami hasonló. Nem volt valami ígéretes hajlék. Egy kenukirándulás jutott eszembe, 1932-ből, amikor egy barátommal partra sodródtunk Glen Cove-nál, ahol egy Long Island-i hangos ordítás ütött mellbe minket, válaszként a saját kiáltásainkra. Egy felfegyverzett őr torkából érkezett. J. P. Morgan birtokán landoltunk. Ezért aztán a csendes magyar vidéki tájban, kívül ezen az intézményen, nem kiáltottam.

A falakon kívül, közvetlenül az út másik oldalán, Nagytétény irányában egy háromemeletes sötét épület volt. Ez volt minden az éjszaka sötétjében; nem volt város.

Kopogtattam a sötét épület bejárati ajtaján. Senki sem válaszolt. Zörögtem ismét. Az ajtó a lökés hatására kinyílt, és én úgy éreztem magam, mint egy Poe-novella hőse. A bejárati folyosó előtt álltam és hallgatóztam. Nem volt semmi zaj. Átsétáltam egy óriási, kopár hallon, amelyet görög oszlopok díszítettek. Bizonytalan fény pislákkolt az oldalfali ablakban, ami a kanyargó Dunáról misztikusnak látszott, vagy negyed mér föld távolságból. A hallal szemben lévő egyik szobából hangok szálltak felém. Talán ott van egy medence, gondoltam, és nagyon óvatosan néhány métert osontam a hangok irányába.

Egy konyha – négy hatalmas tűzhely, egy petróleumlámpa homályában, egy fekete és egy barna kutya, amint keresztbe fekszenek a bejáratnál, egy kövér, idős hölgy és egy élő szemű fiatal lány.

– Bitte, is this a hotel? – tettem föl a kérdést.

Csendben mormogtak.

– Van egy szabad szobájuk?

A két nő egymásra nézett és mosolygott.

– Rengeteg – válaszolt végre az idősebb hölgy.

– Van hely a hajómnak is?

DOKUMENTUM

Ezt nem értették. Jelnyelvet használtam. Az Élő Szemű és a testes hölgy ezután gyorsan mondták magyarul: – Igen.

Az Élő Szemű még mindig mosolygott, ahogyan a lámpát levette az asztalról, és megvilágította az utamat egy teraszon keresztül, amely túl volt zsúfolva kopott székekkel és asztalokkal. A székek eredeti piros és zöld huzatán csíkos foltok maradtak. Egy csikorgó lépcsőn ereszkedtünk le, és óvatosan lementünk egy lejtőn, egy háromállásos garázsba, amely egy nagy szoba alatt volt. Kerék- vagy guminyom nem volt az emelkedőn; a lejtőt vágatlan fű és gyomok lepték el. Egy rántással kinyitottunk egy ajtót, majd szótlánul megadtam a jóváhagyásomat. Aztán siettem vissza Beehez. Egyszer visszánéztem a vállam fölött és észrevettem, hogy egy ablak a második emeleten, az elhagyott terasz fölött, be volt törve, egy hatalmas kővel.

– Találtam egy helyet – mondtam.

– Már éppen kellett találnod.

– És micsoda hely! Viseld a legszebb estélyidet ma este, mert ha ez a hely nem kísértetjárta kastély, akkor az egész szellemipar egy csalás. Fogadom, hogy a Romanovokat itt ölték meg, mindet, kivéve egy lányukat, a csinos kislányt. Hozd a telefont, értesíteni akarom a Times-t.

Bee átadta helyette a Kacsát, kerekeken.

– Néha én is így érzek, ha éhes és álmos vagyok. Lehet itt enni? Éhes vagyok és fádom.

– Várj, amíg eljutsz a házba. Ha most fázol is, várj, amíg megláthatod az Elhagyott Hotelt.

Két harminc wattos égő fénylett gyengén a sok csillár közül az egyikben, amikor megérkeztünk, szuszogva a csónak szállításától. Ahogyan megtudtuk ítélni a csillár stílusából, a hall dicsőséges napjai nem is lehettek olyan régen. A most üres fogasok ötvennél több kabátot tarthattak. Két asztalt és egynéhány roskatag széket toltak a konyhából a sivárságba. A fény egy olyan erkélyre pislákol, amelyről az emberek valaha végignézhették, ahogyan táncosok forognak, a csárdást járva. A sarokban, az egyetlen elsötétített ablak alatt, a magas mennyezetű hallban, alig észrevehetően állt egy poros, nagy zongora. Wienerschnitzelt ettünk, és a maradékokkal megetettük a gomb-szemű kiskutyát, amíg Bee kenyeret nem ajánlott neki. A kutya a kenyérről Beere nézett, majd undorodva a konyhába sétált, és soha többé nem jött vissza. A dinnye desszert után az Élő Szemű lámpással átvezetett minket a pazar hallon az előtérbe, ahol a kalapszobába vezető ajtó nyitva állt, és jól látható volt, hogy a recepció asztalán rengeteg por halmozódott fel. Ezután követtük őt egy fényűző tölgyfa lépcsőn. A kulcs a zárban volt. Kinyitotta az ajtót. Bent olyan szag terjengett, ami egy tiszteletre méltó dohos bőrönd belsejéből szokott áradni, amit egy évtizeddel a nagynéni földi ügyektől való visszavonulása után nyitottak ki. A szobánknak dupla ajtaja volt, egy belső és egy külső. Európa legpuhább ágycsészét találtuk ott, elektromosság volt (vilnykörtecsészével), folyó víz is, de nem voltak szőnyegek vagy függönyök, vagy ágycsészék, még a legegyszerűbb kézimunka terítő sem volt az öltöző asztalkán a finom szemcsés por alatt.

Egy szálloda, amely volt, de már nincs. Ágyba bújtunk, és azon gondolkodtunk, hogy mindez miért lehet. Miért van ez a mauzóleum két vendéggel?

– Lehet, hogy megölik a vendégeiket, és a hírek elterjedtek a környéken – gyanította Bee.

– Ez egy egész jó nevet adhatna a helynek: a Kékszakállú Fogadó.

Lehet, hogy az európaiak nem ismerik a hirdetést. Lehet, hogy a szűnyogok miatt van ez az egész. Lehet, hogy Trianon az oka mindennek, és lehet, hogy soha nem fogjuk megtudni, mert az Élő Szemű csak magyarul beszél, és a kövér idős hölgy egyáltalán nem közlékeny.

Egyszer ébredtünk fel az éjszaka során, valami miatt, ami úgy hallatszott, mintha suttogás volna.

– Kezdődik, Bill – riadt föl Bee.

Egy férfi odakint sziszegő hangon beszélt valakihez az Elhagyatott Hotelben. Vajon az Élő Szemű hercege volt? Egy motorbicikli lendült működésbe; elment a lány nélkül.

Egy táblán elhelyezett, légy piszkos írás a hallban – semmit sem magyarázott meg a következő reggelen, azon kívül, hogy a hotel 1927-ben nyílt meg. Egy abszolút jelentéktelen összeget fizettünk, magunkhoz vettük a Kacsát a tágas háromhelyes garázból, és visszagurítottuk a magas betonfal mellett. A kapuk nyitva álltak, a tisztviselők főkönyvek fölött dolgoztak az épület alacsonyabb szintjein.

– És, mi ez a hely? – kérdezte Bee az égieket. – Fiatalabbnak látszik, mint az Elhagyatott Hotel. Túl sok rejtély van ezen az úton.

A fák még mindig hajlongtak az enyhe szélben, de már részei voltak a zöld és vigyorgó világnak. Lesuhantunk a folyón, és azt kívántuk, hogy bárcsak lenne vitorlánk. Mélyen beszívtuk a tüdőnkbe a levegőt és énekelünk. A betonfal egy másik oldala nyomon követett minket a folyó mentén.

Hirtelen eltűnt a friss, tiszta levegő, és a fallal körülvett terület felől az északi szél odahozta remegő orrlyukainkhoz a lemészárolt sertések félreértetlen és ijesztő bűzét.

Miközben démoni sebességgel eleveztünk, és megpróbáltunk nem lélegezni, akkor értettük meg a megállóhelyünk titkát. A levágott sertések közelsége volt az, amely megadta az intézmény értelmezését – az Elhagyatott Hotel poros örömtelensége érthetővé vált.

A szénfekete, élő szemeknél többre van szükség ahhoz, hogy fennmaradjon egy luxusszálloda, amely épp szemközt épült egy vágóhíddal.

Fordította Hegyesi Andrea, Hegyesi Gábor, Kövér Ágnes, Reisinger Géza